

DAVID HUME

Itsemurhasta¹

Yksi huomattava filosofiasta saatava etu muodostuu suvereenista vastalääkkeestä, jota se antaa taikauskolle ja väärälle uskonnolle. Kaikki muut lääkkeet tuota turmiollista sairautta vastaan ovat turhia tai ainakin epävarmoja. Pelkkä terve järki ja maailman käytännöt, jotka riittävät useimpiin elämän päämääriin, osoittautuvat tässä tehottomiksi: päivittäisen kokemuksen tavoin myös historia tarjoaa esimerkkejä ihmisistä, jotka ovat mitä kykenevimpiä liiketoimiin ja asiainhoitoon mutta jotka ovat koko elämänsä ajan kyykistelleet mitä karkeimman taikauskon orjuudessa. Edes iloisuus ja suloinen mielenlaatu, jotka levittävät balsamia kaikkiin muihin haavoihin, eivät tarjoa lääkettä näin pahanlaatuiseen myrkkyyneen, ja sen voimme havaita erityisesti kauniimmasta sukupuolesta, joka, vaikka tavallisesti omistaakin nämä luonnon rikkaat lahjat, tuntee monien ilojensa murskaantuvan tämän tungettelevan vieraan tähden. Mutta kun raitis filosofia on kerran saanut mielen valtaansa, taikausko todella suljetaan ulkopuolelle; on syytä vakuuttaa, että filosofian voitto tästä vihollisesta on täydellisempi kuin useimmista ihmisluonnolle ominaisista paheista ja epätäydellisyyksistä. Rakkaudella tai vihalla, kunnianhimolla tai saituudella on juurensa mielenlaadussa ja affekteissa, joita terveinkään järki harvoin pystyy täysin korjaamaan; mutta koska taikausko perustuu väärään mielipiteeseen, sen täytyy kadota välittömästi, kun tosi filosofia on herättänyt oikeampia tunteuksia korkeammista voimista. Sairaudesta ja lääkkeen kilpa on tässä tasaväkisempi; eikä vääryyttä ja teennäisyyttä lukuun ottamatta mikään voi estää jälkimmäistä osoittautumasta tehoisaksi.

Tässä on tarpeetonta korostaa filosofian ansioita osoittamalla, miten turmiollisesta paheesta se ihmis-

mielen parantaa. Taikauskoinen mies, sanoo Tullius², on kurja jokaisessa kohtauksessa, jokaisessa elämän satumuksessa; jopa uni, joka häätää kaikki muut onnettomien kuolevaisten huolet pois, suo hänelle uuden kauhun aineistoa, kun hän tarkastelee uniansa ja löytää yöllisistä näyistä ennustuksia tulevista onnettomuuksista. Voinen lisätä, että vaikka yksin kuolema voi panna lopullisen pisteen hänen kurjuudelleen, hän ei tohdi paeta tähän turvapaikkaan vaan pidentää kurjaa olemassaoloaan entisestään, koska hän pelkää turhaan loukkaavansa Luojaansa käyttämällä voimaa, jolla tuo hyväntahtoinen olento on hänet varustanut. Tämä julma vihollinen tempaisee meiltä pois JUMALAN ja luonnon lahjat; ja vaikka tuo yksi askel veisi meidät pois kärsimyksen ja surun tienoilta, vihollisen uhkaukset kahlitsevat meidät edelleen vihattuun olemassaoloon, jonka tuo vihollinen pääosin itse tekee kurjaksi.

Ne, jotka elämän onnettomuudet ovat pakottaneet käyttämään tätä tappavaa lääkettä, ovat havainneet, että jos heidän ystäviensä sopimaton huoli riittää heiltä sellaisen kuoleman, jota he ovat itselleen tarjonneet, niin he harvoin uskaltavat yrittämään muuta tai kykenevät toisella kerralla olemaan kyllin päättäväisiä toteuttaakseen tarkoituksensa. Niin suuri on kammomme kuolemaa kohtaan, että kun se esittäytyy jossakin muussa muodossa kuin siinä, johon ihminen on ponnistuksin mielikuvituksensa sovittanut, siihen liitetään yhä uusia kauhuja ja se ylittää hänen heikon urheutensa: mutta kun tähän luonnolliseen arkuuteen liitetään vielä taikauskon uhat, ei ole ihme, että taikausko riittää ihmisiltä kaiken vallan omaan elämäänsä, sillä tämä epäinhimillinen tyranni repii meiltä pois jopa monet nautinnot ja ilot, joita kohti voimakas taipumus ohjaa meitä. Ponnistelmamme ihmisten synnyntäisen vapauden palauttami-

”Ihmiset ovat oman arvostelukykynsä ja varovaisuutensa hoteissa erilaisissa aineen aiheuttamissa shokeissa.”

seksi tarkastelemalla kaikkia yleisiä itsemurhaa vastaan esitettyjä argumentteja ja osoittamalla, että teko voi olla vapaa kaikesta syyllisyydestä aivan kuten kaikki antiikin filosofit ajattelivat.

Jotta itsemurha olisi rikollinen teko, sen täytyisi rikkoa velvollisuuksiamme Jumalaa, lähimmäistämme tai itseämme kohtaan. Sen todistamiseksi, ettei itsemurha riko Jumalaaan kohdistuvia velvollisuuksiamme, riittävät kenties seuraavat pohdiskelut. Aineellista maailmaa hallitakseen kaikkivaltias Luoja on vakiinnuttanut yleiset ja muuttumattomat lait, joiden voimasta kaikki kappaleet suurimmasta planeetasta pienimpään ainehiukkaseen pysyvät omassa sfäärissään ja tehtävässään. Eläinmaailmaa hallitakseen Hän on suonut kaikille eläville olennoille keholliset ja henkiset voimat; aistit, intohimot, ruokahalut, muistin ja arvostelukyvyn, jotka yllyttävät tai säätelevät niitä sillä elämäntiellä, joka niiden kohtalona on. Aineellisen maailman ja eläinmaailman erilliset periaatteet tunkeutuvat alinomaa toistensa alueelle ja molemminpuolisesti hidastavat tai edistävät toistensa toimintaa. Ihmisten ja kaikkien muiden eläinten voimia rajoittavat ja ohjaavat luonto ja ympäröivien kappaleiden ominaisuudet; ja näiden kappaleiden muuntumisia ja toimia puolestaan muuttavat lakkaamatta kaikkien eläinten toimet. Joet pysäyttävät ihmisen Hänen kulkiessaan maan pinnalla; ja kun joet ohjataan oikein, ne lainaavat voimansa koneiden liikkeelle, joka palvelee ihmistä. Mutta vaikka aineellisten ja eläimellisten voimien alueet eivät pysy täysin erillään, se ei johda luomistyön epäsointuisuuteen tai epäjärjestykseen; päinvastoin kaikkien elottomien kappaleiden ja elävien olentojen sekoittumisesta, liitosta ja kontrastista syntyy sympatia, harmonia ja suhteellisuus, joka tarjoaa varmimman argumentin korkeimman viisauden puolesta. Jumalan sallimus ei ilmene suoraan

mistään toiminnasta vaan se hallitsee kaikkea noilla yleisillä ja muuttumattomilla laeilla, jotka ovat päteet aikojen alusta. Eräässä mielessä kaikkia tapahtumia voi sanoa Kaikkivaltiaan toiminnaksi; ne juontuvat kaikki noista voimista, joilla Hän on luomansa oliot varustanut. Jos talo romahtaa omasta painostaan, Hänen sallimuksensa ei raunioita sitä sen enempää kuin taloa, joka tuhotaan ihmiskäsin; eivät myöskään ihmisen kyvyt ole vähempää Hänen työtään kuin liikkeen ja painovoiman lait. Kun intohimot leikkivät, kun arvostelukyky määrää, kun raajat tottelevat – tämä kaikki on Jumalan toimintaa; ja näille eläville periaatteille aivan kuten elottomillekin Hän on maailmankaikkeuden hallinnan perustanut. Jokainen tapahtuma on yhtä tärkeä sille äärettömälle Olenolle, joka yhdellä vilkaisulla havaitsee avaruuden kaukaisimmat alueet ja etäisimmät ajanjaksot. Vaikka tapahtuma olisi meille miten tärkeä hyvänsä, ei ole tapahtumaa, jonka Hän olisi vapauttanut maailmankaikkeutta hallitsevilta yleisiltä laeilta tai jonka Hän olisi erikoisesti varannut oman välittömän toimintansa alueeksi. Valtioiden ja imperiumien kierto riippuu yksittäisten ihmisten pienimmistä oikeuksista tai intohimoista; ja ihmisten elämää lyhentävät tai pidentävät ilmaston tai ruokavalion, auringonpaisteen tai myrskyn vähäpätöisimmät sattumat. Luonto jatkaa etenemistään ja toimintaansa edelleen: ja jos Jumalolennon yksittäiset tahdotukset koskaan rikkoisivat yleisiä lakeja, se tapahtuisi tavalla, joka pakenisi täysin ihmisen havaitsemiskyvyltä. Aivan kuten luodut alkuaineet ja muut elottomat osat jatkavat toimintaansa piittaamatta ihmisten edusta ja asemasta, samoin ihmiset ovat oman arvostelukykynsä ja varovaisuutensa hoteissa erilaisissa aineen aiheuttamissa shokeissa ja voivat käyttää jokaista kykyä, jolla heidät on varustettu, tuottaakseen helppoutta, onnea tai elä-

”En syyllistyisi rikokseen, jos pystyisin ohjaamaan Niilin tai Tonavan pois uomastaan.”

mänsä jatkumista. Mitä silloin merkitsee periaate, jonka mukaan elämään väsynyt ja tuskan ja kurjuuden jahaama ihminen voittaa urheasti kaiken luonnollisen kuolemankauhunsa ja pakenee tältä julmalta näyttämöltä; jonka mukaan sellainen ihminen, sanon, olisi herättänyt Luojaansa suuttumuksen astumalla jumalallisen sallimuksen alueelle ja häiritsemällä maailmankaikkeuden järjestystä? Tuleeko meidän todeta, että Kaikkivaltias on varannut itselleen ihmisten elämästä eroon hankkiutumisen, on se sitten tapahtunut miten hyvänsä, eikä Hän ole alistanut tuota tapahtumaa muiden tapahtumien tavoin maailmankaikkeutta hallitseville yleisille laeille? Tämä on selvästi väärin: ihmisten elämä on riippuvaista samoista laeista kuin kaikkien muidenkin eläinten elämä, ja se on alistettu aineen ja liikkeen yleisille laeille. Tornin kaatuminen tai myrkyn pistäminen elimistöön tuhoaa ihmisen samalla tavoin kuin julmimmankin luodun; tulva pyyhkii piittaamattomasti tieltään kaiken, mikä joutuu sen raivon ulottuville. Koska ihmisten elämä on näin ollen ikuisesti riippuvaista aineen ja liikkeen yleisistä laeista, onko ihmisen hankkiutuminen eroon elämästään rikollista, koska on joka tapauksessa rikollista puuttua näihin lakeihin tai häiritä niiden toimintaa? Mutta tämä näyttää absurdilta: kaikki eläimet ovat maailmassa oman varovaisuutensa ja kykyjensä varassa; ja valtansa rajoissa niillä on täysi lupa muuttaa kaikkia luonnon toimia. Jos ne eivät käyttäisi tätä oikeutta, ne eivät selviäisi hengissä hetkeäkään; ihmisen jokainen teko, jokainen liike uudistaa joidenkin aineen osien järjestystä ja siirtää yleiset liikelait pois niiden tavanomaiselta reitiltä. Kun nämä johtopäätökset kootaan yhteen, huomataan, että ihmiselämä on riippuvaista aineen ja liikkeen yleisistä laeista ja ettei näiden yleisten lakien häiritseminen tai muuttaminen ole sallimuksen tehtäviin

puuttumista: eikö jokainen ole niin ollen vapaa hankkiutumaan eroon omasta elämästään? Ja eikö hänellä ole oikeus käyttää tuota voimaa, jolla luonto on hänet varustanut? Jotta voisimme tuhota tätä johtopäätöstä tukevan todistusaineiston, meidän täytyisi osoittaa, miksi tämä erityinen tapaus olisi poikkeus. Johtuisiko ihmiselämän tärkeydestä, että inhimilliseltä harkintakyvyltä on röyhkeää hankkiutua siitä eroon? Mutta ihmisen elämä ei ole maailmankaikkeudelle sen tärkeämpi kuin osterin: ja vaikka elämä olisi kovin tärkeä, ihmisluonnon järjestys on itse asiassa alistanut sen inhimilliselle harkintakyvyille, ja niin ollen meidän on pakko päättää, mitä siitä kulloinkin ajattelemme.

Jos ihmiselämästä eroon hankkiutuminen olisi varattu Kaikkivaltiaan erityisalueeksi niin täydellisesti, että ihmiset loukkaisivat Hänen oikeuksiaan hankkiutuessaan eroon omasta elämästään, olisi yhtä rikollista toimia elämän säilyttämisen kuin sen tuhoamisen puolesta. Jos käännän syrjään kiven, joka on putoamisillaan päähäni, häiritse luonnon kulkua; ja tunkeudun Kaikkivaltiaan omalle alueelle jatkamalla elämäni pidemmälle kuin mitä Hän oli aineen ja liikkeen yleisillä laeilla sen mitaksi myöntänyt.

Yksi karva, kärpänen tai hyttynen pystyy tuhoamaan tämän mahtavan olennon, jonka elämä on niin kovin tärkeää. Onko absurdia olettaa, että inhimillisellä harkintakyvyllä olisi lupa hankkiutua eroon sellaisesta, joka on riippuvaista niin merkityksettömistä syistä? En syyllistyisi rikokseen, jos pystyisin ohjaamaan Niilin tai Tonavan pois uomastaan. Mitä rikollista on sitten siinä, että muutama unssi verta ohjataan pois luonnollisesta kanavastaan? Kuvitteletteko minun nurisevan Sallimukselle tai kiroavan luomistani, koska lähden elämästä ja panen pisteen olemiselle, joka jatkuessaan tekisi minut

kurjaksi? Olkoon moiset tuntemukset kaukana minusta, sillä olen ainoastaan vakuuttunut asiaintilasta, jonka te itse tunnustatte mahdolliseksi, siitä, että ihmiselämä voi olla onnetonta; ja että jos minun olemassaoloani venytettäisiin lisää, se muuttuisi mahdottomaksi hyväksyä: mutta minä kiitän Sallimusta sekä hyvästä, josta olen jo saanut nauttia, että vallasta, jolla minut on varustettu jotta, voin paeta minua uhkaavilta vastoinkäymisiltä. Sallimukselle nurutte te, jotka typerästi kuvittelette, ettei teillä ole moista voimaa; te, joiden tulee pidentää vihattua elämää entisestään, vaikka se on täynnä kipua ja sairautta, häpeää ja köyhyyttä. Ettekö te opeta, että kun minua kohtaa mikä tahansa vastoinkäyminen, vaikka vihollisteni pahantahtoisuus, minun tulisi heittäytyä Sallimuksen huomaan; ja että ihmisten toimet ovat Kaikkivaltiaan tekoja yhtä paljon kuin elottomien olioiden toimet? Kun siis heittäydyn omaan miekkaani, saan kuolemani yhtä lailla Jumaluuden kädestä kuin jos sen olisi aiheuttanut leijona, jyrkänne tai kuume. Sallimukselle alistuminen, jota te vaaditte aina kun onnettomuus minua kohtaa, ei sulje ulkopuolelleen ihmisen taitoa ja ahkeruutta, jos mahdollisesti voin niiden avulla välttää onnettomuuden tai paeta siltä. Ja miksi en saattaisi käyttää yhtä lääketä siinä missä toistakin? Jos elämäni ei ole omaani, minulta olisi yhtä rikollista vaarantaa kuin hankkiutua siitä eroon; yksikään ihminen ei ansaitsisi nimitystä *sankari*, kun kunnia tai ystävyys kuljettaisi hänet mitä suurimpiin vaaroihin; eikä toinen ansaitsisi tuomionimeä *kurjimus* tai *konna*, jos hän päättäisi elämänsä samoista tai vastaavista syistä. Yhdelläkään oliolla ei ole valtaa tai kykyä, jota se ei ole Luojaltaan saanut; eikä ole ketään, joka edes epäsäännöllisellä toiminnalla voisi puuttua Hänen sallimuksensa suunnitelmaan tai tuottaa epäjärjestyä maailmankaikkeuteen. Tapahtumat ovat Hänen työtään myös siinä tapahtumaketjussa, jonka teko valloittaa; ja vallitsee mikä periaate tahansa, voimme juuri siksi päätellä syyn olevan se, jota Hän eniten suosii. Olkoon asia elollinen tai eloton, rationaalinen tai irratiionaalinen, siihen pätee sama; sen voima on silti peräisin Korkeimmalta luojalta, ja se sisältyy yhtä lailla Hänen sallimuksensa järjestykseen. Kun kivun herättämä kauhu voittaa rakkauden elämään, kun vapaaehtoinen teko ennakoi sokeiden syiden vaikutuksia, seuraa se vain niistä voimista ja periaatteista, jotka Hän on luomiinsa sijoittanut. Jumalallinen sallimus on yhä koskematon ja kaukana inhimillisten loukkauksien ulottumattomissa⁴. Vanhan roomalaisen taikauskon mukaan on jumalatonta ohjata joet pois uomistaan tai puuttua luonnon etuoikeuksiin. Ranskalaisen taikauskon mukaan on jumalatonta rokottaa isorokkoa vastaan tai kaapata Sallimuksen tehtävät tuottamalla tauteja ja sairauksia vapaaehtoisesti. Nykyajan eurooppalaisen taikauskon mukaan on jumalatonta panna piste omalle elämällemme ja kapinoida niin Luojaamme vastaan: ja minä kysyn, miksi ei ole jumalatonta rakentaa taloja, viljellä maata tai purjehtia pitkin valtamerta? Kaikissa näissä toimissa käytämme mielimme ja ruumiimme voimia tuottaaksemme luonnon kulkuun jonkin uutuuden; missään niistä emme tee sen

enempää. Ne ovat siis kaikki joko yhtä viattomia tai yhtä rikollisia. *Mutta Sallimus on pannut sinut erityisasemaan kuin vartiomiehen; ja kun hylkää paikkasi ilman kehoitusta, olet yhtä syyllinen kapinaan Kaikkivaltiaasta suvereniasi vastaan ja olet herättänyt hänen vihansa – minä kysyn miksi te päättelette, että Sallimus olisi sijoittanut minut tähän asemaan? Omasta puolestani olen syntymästani velkaa pitkälle syiden ketjulle, ja niistä monet saattavat olla riippuvaisia ihmisten tahdonalaisista toimista. Mutta Sallimus ohjasi kaikkia näitä syitä eikä maailmankaikkeudessa tapahdu mitään ilman sen suostumusta ja yhteistoimintaa.* Jos niin on, silloin myöskään kuolemani, on se miten vapaaehtoinen tahansa, ei tapahdu ilman sen suostumusta; ja kun kärsimys tai suru kukistaa kärsivällisyyteni niin, että väsyn elämään, minulla on lupa päätellä, että minut kutsutaan pois asemastani mitä selvemmin ja ilmeisimmin sanoin. Juuri Sallimus on takuulla sijoittanut minut tällä hetkellä tähän kammioon: mutta enkö saa lähteä oikeaksi katsomallani hetkellä joutumatta vastaamaan syytökseen, jonka mukaan olen hylännyt asemiani tai asemapaikkani? Kun olen kuollut, periaatteet, joista olen rakentunut, tekevät edelleen oman osansa maailmankaikkeudessa ja jatkavat yhtä hyödyllisinä suuressa kudoksessa kuin tämän yksittäisen olion rakentaessaan. Kokonaisuuden kannalta ero ei ole oleva sen suurempi kuin ero siinä, olenko kammiossani vai ulkoilmassa. Minun kannaltani yksi näistä muutoksista on tärkeämpi kuin toinen; mutta ei maailmankaikkeuden kannalta.

Onko eräänlaista jumalanpilkkua kuvitella, että luotu olento voisi rikkoa maailman järjestystä tai puuttua Sallimuksen asioihin? Silloin oletetaan, että tuolla olennolla on voimia ja kykyjä, joita se ei saanut Luojaltaan ja jotka eivät ole alisteisia Hänen hallinnolleen ja auktoriteetilleen. Ihminen voi epäilemättä häiritä yhteiskuntaa ja herättää niin Kaikkivaltiaan suuttumuksen; mutta maailman hallitseminen on kaukana hänen ulottumattomissaan ja hänen väkivaltansa saavuttamattomissa. Ja miksi näyttää siltä, että Kaikkivaltias on tyytymätön toimiin, jotka häiritsevät yhteiskuntaa? Se johtuu periaatteista, jotka hän on sijoittanut ihmisluontoon: ne herättävät meissä katumuksen tunteen, jos itse olemme syylistyneet moisiin tekoihin, ja ne täyttävät meidät syytöksellä ja paheksunnalla, jos koskaan havaitsemme muiden tekevän niin. Tarkastelkaamme nyt esitetyn metodin mukaisesti, onko itsemurha tällainen teko ja rikkooko se velvollisuksiamme *lähimmäistämme* ja *yhteiskuntaa* kohtaan.

Mies, joka vetäytyy elämästä, ei tee vahinkoa yhteiskunnalle: hän vain lakkaa tekemästä hyvää; ja jos tämä on loukkaus, on se pienintä laatua. Kaikki velvollisuutemme tehdä hyvää yhteiskunnassa tuntuvat edellyttävän jotakin molemminpuolista. Saan hyötyä yhteiskunnasta, ja siksi minun tulisi edistää sen etua; mutta kun vetäydyn yhteiskunnasta kokonaan, voiko sitoumus olla enää sitova? Mutta jos oletetaan, että meillä olisi alituinen velvollisuus tehdä hyvää, sillä olisi varmasti rajoja; minulla ei ole velvollisuutta tehdä pientä hyvää yhteiskunnalle, jos hintana on suuri vahinko itselleni: miksi minun pi-

täisi siis pidentää kurjaa olemassaoloani vain siksi, että yleisö ehkä saisi minulta jonkin joutavan edun? Jos voin iän ja vaivojen perusteella erota laillisesti mistä tahansa tehtävästä ja käyttää kaiken aikani näitä onnettomuuksia vastaan miekkailemiseen ja helpottaakseni tulevan elämäni kurjuutta mahdollisimman paljon, miksi en saa katkaista tätä kurjuutta lyhyeen teolla, joka ei ole yhteiskunnalle sen haitallisempi? Mutta oletetaan, ettei ole enää vallassani edistää yhteiskunnan etua; oletetaan, että olen sille taakka; oletetaan, että elämäni estää jotakuta olemasta paljon hyödyllisempi yhteiskunnalle: sellaisissa tapauksissa vetäytymiseni elämästä ei voi olla vain viatonta vaan kiitoksen arvoista. Ja useimmat ihmiset, joilla on mitään houkutus hylätä olemassaolo, ovat tavalla tai toisella tällaisessa tilanteessa; niillä, joilla on terveyttä tai valtaa tai auktoriteettia, on tavallisesti parempi syy olla sopusoinnussa maailman kanssa.

Mies on mukana salaliitossa yhteisen hyvän tähden; häntä epäillään ja hänet vangitaan; häntä uhataan pinnapenkillä; ja oman heikkoutensa perusteella hän tietää, että salaisuus pystytään kiduttamaan häneltä: voisiko sellainen mies ottaa yhteisen edun paremmin huomioon kuin panemalla äkkiä pisteen kurjalle elämälleen? Näin kävi Firenzen kuuluisalle ja urhealle Strozzielle⁵. Oletetaan taas, että pahantekijä tuomitaan perustellusti epäpeälliseen kuolemaan; voidaanko kuvitella mitään syytä, miksi hän ei saisi ennakoida rangaistustaan ja säästää itsensä kaikelta ahdistukselta, jota sen kammottavan lähestymisen ajatteleminen tuottaa? Hän ei puutu Sallimuksen asioihin sen enempiä kuin rauhantuomari, joka määräsi hänet teloitettavaksi; ja hänen vapaaehtoinen kuolemansa on yhtä edullinen yhteiskunnalle vapauttaessaan sen turmiollisesta jäsenestä.

Että itsemurha voi usein olla johdonmukainen edun ja itseemme kohdistuvan velvollisuuden kannalta, sitä ei voi kyseenalaistaa kukaan, joka sallii sen, että ikä, sairaus tai epäonni voi tehdä elämästä taakan ja vielä pahempaa kuin täydellinen tuhoutuminen. Uskon, ettei yksikään ihminen ole koskaan heittänyt elämää pois niin kauan kuin se on ollut säilyttämisen arvoista. Luonnollinen kuolemankauhunne on nimittäin niin suuri, etteivät pienet motiivit koskaan pysty saamaan meitä voittamaan sitä; ja ehkä tilanne ihmisen terveyden tai onnen kannalta ei tuntunut vaativan tätä lääkettä. Voimme kuitenkin olla varmoja siitä, että jokainen, joka on turvautunut itsemurhaan ilman ilmeistä syytä, on ollut kirottu niin parantumattomalla turmeltuneisuudella tai synkeällä mielenlaadulla, että sen on täytynyt myrkyttää kaikki nautinto ja tehdä hänestä yhtä kurja kuin jos hänen taakkanaan olisi ollut kaikkein surkein epäonni. Jos itsemurha oletetaan rikokseksi, vain pelkuruus voi pakottaa meidät siihen. Jos se ei ole rikos, sekä harkitsevaisuuden että rohkeuden tulisi sitouttaa meidät hankkiutumaan olemassaolosta eroon heti, kun siitä tulee taakka. Se on ainoa tapa, jolla voimme olla hyödyllisiä yhteiskunnalle: toimimalla esimerkkinä, joka jäljiteltynä antaisi jokaiselle mahdollisuuden onnelliseen elämään ja vapauttaisi hänet toden teolla kaikista vaaroista ja kurjuudesta⁶.

Suomentanut Tapani Kilpeläinen

(alun perin: **On Suicide, 1777; alkutekstinä käytetty teosta *Of the Standard of Taste and Other Essays*. Toim. John W. Lenz. Bobbs-Merrill, Indianapolis 1965, 151–160.)**

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 David Hume (1711–1776) kirjoitti tämän esseän osapuilleen vuonna 1755, ja se painettiin teokseen *Five Dissertations* (1757). Koska kirja kuitenkin herätti paheksuntaa jo ennen ilmestymistään, Hume ja hänen kustantajansa Andrew Millar päättivät olla saattamatta tekstiä julkisuuteen. Essee julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1777 ilman kirjoittajan nimeä ja Hume nimellä varustettuna vuonna 1783. Suom. huom.
- 2 Marcus Tullius Cicero, *De Divinatione* [II, 149–150].
- 3 *Agamus Deo gratias, quod nemo in vita teneri potest* ("Kiittäkäämme jumalaa siitä, ettei ketään voi pitää elämässä"). Seneca, *Kirjeet Luciliukselle* (Epistulae morales ad Lucilium, n. 65 jaa.). Suom. Antti T. Oikarinen. Basam Books, Helsinki 2011, 12.10.
- 4 Tacitus, *Keisarillisen Rooman historia* (Annales). Suom. Iiro Kajanto. WSOY, Helsinki 1990, I, 74.

- 5 Filippo Strozzi (1489–1538) teki itsemurhan sellisään. Hän jäi vangiksi osallistuttuaan kapinayritykseen Cosimo de' Medicia vastaan. Suom. huom.
- 6 Olisi helppo osoittaa, että itsemurha on kristillisessä maailmankatsannossa yhtä laillista kuin se oli pakanoille. Pyhässä kirjassa ei ole ainoatakaan tekstiä, joka kieltäisi sen. Uskon ja käytännön suuri ja erehtymätön sääntö, jonka tulee ohjata kaikkea filosofiaa ja inhimillistä järkeilyä, on tässä yksittäistapauksessa jättänyt meidät luonnollisen vapautemme nojaan. Pyhässä kirjassa tosiaan kehoitetaan antautumaan Sallimukselle; mutta sillä tarkoitetaan vain alistumista väistämättömille vastoinkäymisille, ei sellaisille, joista voidaan selvittää harkitsevaisuudella tai rohkeudella. *Älä tapa* on tietenkin tarkoitettu estämään vain sen, ettemme tappaisi muita, joiden elämään meillä ei ole valtaa. Se, että tätä ohjetta, kuten useimpia Pyhän kirjan ohjeita, täytyy soveltaa älyn ja terveen järjen avulla, on selvää rauhantuomarien

käytännöstä, sillä he langettavat rikollisille kuolemantuomioita lain kirjaimesta huolimatta. Mutta jos tämä käsky olisi esitetty varta vasten itsemurhaa vastaan, sillä ei olisi arvovaltaa nyt, sillä koko *Mooseksen* laki on hylätty paitsi siltä osin kuin luonnon laki vahvistaa sen. Ja me olemme jo pyrkinneet osoittamaan, ettei tuo laki kiellä itsemurhaa. Kristityt ja pakanat ovat kaikissa tapauksissa täsmälleen samalla pohjalla: *Cato* ja *Brutus*, *Arrea* ja *Portia* toimivat sankarillisesti; niiden, jotka nyt jäljittelevät heidän esimerkkiään, tulisi saada jälkipolvilta vastaava kiitos. *Plinius* pitää itsemurhan tekemisen voimaa etuna, joka ihmisillä on jopa itse Jumalaan verrattuna. *Deus non sibi potest mortem consciscere si velit, quod homini dedit optimum in tantis vitae poenis*. ("Jumala ei edes tahtoessaan voi tehdä itsemurhaa, suurinta siunausta, jonka Hän on ihmiselle elämän vastoinkäymisissä myöntänyt.") [*Historia naturalis*, II, 5.]